Manobodha 2

మనోబోధః ౨

Document Information

Text title : manobodhaH 2 marAThI manAche shlokasya saMskRitAnuvAda

File name : manobodha-skt2.itx

Category : raama, samartha-rAmadAsa

Location : doc_raama

Author : Swami Ramdas, translator Vishvanath Keshava Chatre

Transliterated by : Sunder Hattangadi

Proofread by : Sunder Hattangadi

Description/comments : in Sanskrit by Chatre, verses for mind

Latest update : June 20, 2015

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

September 17, 2023

sanskritdocuments.org

మనోబోధః ౨

మనోబోధః శ్రీసమర్థరామదాసస్వామివిరచితః
సంస్కృత అనువాదక విశ్వనాథ కేశవ ఛత్రే

రామాప్తిమార్గః
గణాధీశమీశం గుణానామనన్తం   జగజ్జాతమేతద్యతో నిర్గుణం తమ్ ।
చతుర్వాక్ఖనిం శారదామ్బాం చ వన్దే   సుదృగ్గోచరో మేఽస్తు రామాప్తిమార్గః ॥ ౧॥

మనో! భద్ర! భక్తేః పథైవ ప్రయాయాత్   స్వభావాత్తతః శ్రీహరిః స్యాత్ ప్రసన్నః ।
జనైర్నిన్దితం తత్ త్యజేత్ సర్వథైవ   జనైర్వన్దితం సర్వభావేన కుర్యాత్ ॥ ౨॥

ప్రభాతే ప్రభుర్ధ్యాయతాం రామచన్ద్రో   గిరా ప్రోచ్యతాం పావనం రామనామ ।
సదాచారమత్యాజ్యమేవాచరన్నా   సుధన్యో భవేద్భూతలేఽస్మిన్నవశ్యమ్ ॥ ౩॥

మనో! మాఽస్తు దుర్వాసనాయా లవోఽపి   మనో! మా స్పృశేత్పాపబుద్ధిస్తథా త్వామ్ ।
మనో! మా త్యజేత్ సర్వథా ధర్మనీతీ   మనో! రేఽస్తు సారోద్ధృతౌ తే వివేకః ॥ ౪॥

మనః! పాపసఙ్కల్పమాశు త్యజ త్వం   సమాశ్రీయతాం సత్యసఙ్కల్ప ఏవ ।
మనో! వాసనా మాఽస్తు శబ్దాదికేషు   వికారాభిభూతం వినిన్దన్తి లోకాః ॥ ౫॥

మనో! మాఽస్తు దుఃఖావహః క్రోధ ఏషో   వికారీ చ కామః ప్రకారైరనేకైః ।
మనో! న శ్రయేత్పాపమూలం చ లోభం   వసేన్మత్సరాద్దమ్భదైత్యాచ్చ దూరమ్ ॥ ౬॥

మనో! రేఽవలమ్బస్వ ధైర్యం ప్రసఙ్గే   గిరం మర్మభేత్రీమపి త్వం సహస్వ ।
స్వయం బ్రూహి రే! నమ్రవాచైవ నిత్యం   మనస్తోషయ త్వం తతః సర్వలోకాన్ ॥ ౭॥

స్వదేహావసానేఽపి జీవేత్ స్వకీర్తిః   తథైవ క్రియాం సన్మనో రే! కురుష్వ ।
త్వయా చన్దనేనేవ రే! స్వక్షయేణ   ప్రతోషోఽర్జితవ్యస్సతామన్తరాణామ్ ॥ ౮॥

మనః పుష్యతాం మా పరార్థేఽభిలాషో   హ్యతిస్వార్థబుద్ధిర్మహాపాతకాయ ।
ఫలం పాపకృత్యస్య భోక్తావ్యమేవా   చిరేష్టం న చేల్లభ్యతే, దుఃఖముగ్రమ్ ॥ ౯॥

అఖణ్డం మనో! రక్ష్యతాం ప్రేమ రామే,   విషాదం వినా ప్రాప్తదుఃఖం సహేత ।
సుఖం మన్యతాం తత్, తనోర్యత్తు దుఃఖం   వివేకేన చ స్థీయతామాత్మరూపే ॥ ౧౦॥

క ఆప్నోతి సర్వాణి లోకే సుఖాని? విచిన్త్యేతి రేఽన్వేషితవ్యం త్వయైవ ।
కృతం కర్మ యాదృక్ పురా హి త్వయైవ   తథైవోపభోక్తవ్యమస్మిన్ శరీరే ॥ ౧౧॥

మనః! సన్తతం చిన్తయేన్న స్వదుఃఖం   మనః! శోకచిన్తే త్యజేద్ రే! సుదూరమ్ ।
వివేకేన సన్త్యజ్యతాం దేహబుద్ధి- ర్విదేహేన రే! భుజ్యతాం ముక్తిసౌఖ్యమ్ ॥ ౧౨॥

గతిః కాఽభవద్ భో మనో! రావణస్య? సరాజ్యం త్వకస్మాద్వినాశం గతోఽసౌ ।
త్యజాతో దురిచ్ఛాం మనః! శీఘ్రమేవ   గ్రసిష్ణుర్హి కాలోఽనుధావత్యఖణ్డమ్ ॥ ౧౩॥

తనుం కర్మభిర్లబ్ధవాఞ్ జీవ ఏషః, పరం సాపనీతా తు కాలేన కాలే ।
మహాన్తోఽపి మృత్యోః పథైవ ప్రయాతా   అసఙ్ఖ్యాశ్చ జాతా మృతాశ్చాపి మహ్యామ్ ॥ ౧౪॥

ఇయం మర్త్యభూమిర్మనః ! సత్యదృష్ట్యా, సమస్తాశ్చ జీవా అహన్తావదృప్తాః ।
చిరఞ్జీవ్యశేషం చ తే మన్యమానా, అకస్మాత్ పరిత్యజ్య సర్వం ప్రయాన్తి ॥ ౧౫॥

అథైకం మృతం శోచతీహ ద్వితీయస్   తమన్వేత్యకస్మాదహో ! సోఽపి శోచన్ ।
సుదుష్పూరలోభో మనఃక్షుబ్ధతాయై, స ఆప్నోతి తస్మాత్ పునర్జన్మ జీవః ॥ ౧౬॥

వృథైవోహ్యతే మానవేనేహ చిన్తా, భవత్యేవ భావి హ్యకస్మాత్ సమస్తమ్ ।
నరో భోగమాప్నోతి కర్మానురూపం, విషాదం శ్రయత్యల్పధీస్తద్వియోగాత్ ॥ ౧౭॥

వినా రామమన్యేన నాశా నిధేయా, న గేయా చ కీర్తిర్మనో ! మానవస్య ।
స్తుతో యః పురాణైస్తథా వేదశాస్త్రైః, స్తవాత్తస్య సర్వే స్తుతా గౌరవార్హాః ॥ ౧౮॥

మనః ! సర్వథా మా సఖే ! ప్రోజ్ఝ సత్యమ్, అసత్యం మనో ! మా ప్రతిష్ఠాపయస్వ ।
మనో ! రే వదేత్ సత్యవాచైవ సత్యమ్, అసత్యం త్వసత్యం, మనః ! సన్త్యజేత్తత్ ॥ ౧౯॥

క్రియాన్ రే ! ఽహహ ! క్లేశదో గర్భవాసః, ప్రరుద్ధో మనః ! పచ్యతే తత్ర జీవః ।
అధోవక్త్రజీవస్య దుఃఖం మహత్తద్- మనో ! మాస్తు తాదృక్షకృచ్ఛ్రం పునస్తే ॥ ౨౦॥

మనో ! మాస్తు జన్మప్రసూర్వాసనా తే, న వా కామనా ద్రవ్యదారాదికానామ్ ।
మనో ! యాతనా దుఃసహా గర్భవాసే, మనో ! భద్ర ! సమ్మేలయ ద్రాక్ సరామమ్ ॥ ౨౧॥

మనః ! సజ్జన ! త్వం హితం మే కురుష్వ, దృఢం రాఘవం ధారయాన్తః సదైవ ।
త్రిలోకాధిపోఽసౌ హనూమత్ప్రభూశ్చ   మహారాజ ఉద్ధారకర్తా జనానామ్ ॥ ౨౨॥

మనో ! బ్రూహి మాఽన్యద్ వినా రామకీర్తిం, వృథా భాషణాన్నాస్తి రే ! సౌఖ్యలాభః ।

హరత్యేష తేఽనుక్షణం కాల ఆయుస్- తతస్త్వాం ను కో మోచయేద్ దేహపాతే ?॥ ౨౩॥

వినా రాఘవం కిం వృథా క్లేశితవ్యం ? పృథగ్లోకవత్ కిం వృథా జల్పితవ్యమ్ ? ।
మనో ! వాచి తే రామనామాస్త్వఖణ్డం, న సమ్బాధతాం త్వామహన్తాఘరూపా ॥ ౨౪॥

మనో ! భద్ర ! నోద్విజ్యతాం బోధనాన్మే, కుతో రామలాభో భవేదన్యథా తే! ।
అవశ్యం సమాయాతి దుఃఖం సుఖాన్తే, వినశ్యత్యశేషం చ కాలే సమస్తమ్ ॥ ౨౫॥

కృతా భూరియత్నా వపూరక్షణార్థం, తదన్తే తు కాలేన కాలేఽపనీతమ్ ।
భజానన్యభక్త్యా రఘుశ్రేష్ఠమేనం, త్యజాశేషచిన్తాం చ సంసారజన్యామ్ ॥ ౨౬॥

భవాత్ కిం వృథా భీరువద్ రే! బిభేషి ? త్యజాశేషభీతిం చ ధైర్యం శ్రయస్వ ।
సమర్థోఽన్తికే రక్షితా రామ ఏష, ఉపేక్షేత న క్రోధతప్తే కృతాన్తే ॥ ౨౭॥

జహాత్యేష దాసప్రియో నైవ రామః
ధనుర్ధారిరామః స రే! దీననాథః పురో వీక్ష్య తం కమ్పతే త్వన్తకోఽపి ।
మనః సత్యమేతన్న భోః శఙ్కనీయం జహాత్యేష దాసప్రియో నైవ రామః ॥ ౨౮॥

త్రిలోక్యా తు యన్నూపురం గర్జతీవ యద్ 'అన్తే జయీ రామదాసః సదైవ' ।
అయోధ్యామశేషాం దివం యో నినాయ జహాత్యేష దాసప్రియో నైవ రామః ॥ ౨౯॥

సమర్థస్య దాసే క్షణం వక్రదృష్టిం క ఉత్క్షేప్తుమస్యాం క్షితౌ స్యాత్ సుధృష్టః ।
ముదా వర్ణ్యతే యస్య లీలా త్రిలోకే జహాత్యేష దాసప్రియో నైవ రామః ॥ ౩౦॥

మహాసఙ్కటేభ్యః సురా యేన ముక్తా గుణీ సర్వతో యో బలిష్ఠః ప్రతాపీ ।
సదా స్మర్యతే యః శివాశఙ్కరాభ్యాం జహాత్యేష దాసప్రియో నైవ రామః ॥ ౩౧॥

అహల్యా శిలారూపతో యేన ముక్తా పదస్పర్శమాత్రేణ దివ్యా కృతా చ ।
యయుర్విక్లమం వర్ణనే యస్య వేదా జహాత్యేష దాసప్రియో నైవ రామః ॥ ౩౨॥

శశీ భాస్కరస్తారకా మేఘమాలా వసన్తీహ యావచ్చ మన్దారమేరూ ।
చిరఞ్జీవినౌ యేన నీతౌ స్వదాసౌ జహాత్యేష దాసప్రియో నైవ రామః ॥ ౩౩॥

ఉపేక్షా తు సమ్భావ్యతే నైవ రామాత్ పరం చఞ్చలం తన్మనో మానవస్య ।
పురోవాచ యో 'భక్తచిన్తా వహామి' జహాత్యేష దాసప్రియో నైవ రామ ॥ ౩౪॥

నరో యాదృశం భావమన్తర్బిభర్తి వసత్యన్తరే తాదృశస్తస్య దేవః ।
అనన్యస్య యో రక్షితా చాపపాణిః జహాత్యేష దాసప్రియో నైవ రామః ॥ ౩౫॥

సమీపస్థ ఏవాస్తి దేవః సదైవ కృపాలుః పరీక్షేచ్ఛుకస్తు క్షణైకమ్ ।
సుస్వానన్దరూపశ్చ మోక్షప్రదో యో జహాత్యేష దాసప్రియో నైవ రామః ॥ ౩౬॥
యథా ప్రత్యహం చక్రవాకార్థమర్కః తథా ధావతి ద్రాక్ ప్రభుః సఙ్కటే యః ।
నదత్యమ్బరే డిణ్డిమో యస్య భక్తేః జహాత్యేష దాసప్రియో నైవ రామః ॥ ౩౭॥

మనః! సజ్జన! స్థీయతాం రామరూపే!
మనః! ప్రార్థనా మామికేయం త్వదగ్రే, సదా రామమీక్షస్వ సాశ్చర్యమేనమ్ ।
అవజ్ఞాయతాం మా క్షణం బోధ ఏషో, మనః! సజ్జన! స్థీయతాం రామరూపే! ॥ ౩౮॥
పురాణైశ్చ యో వర్ణ్యతే వేదశాస్త్రైః, స్థిరం యస్య భక్త్యా సమాధానసౌఖ్యమ్ ।
త్యజాశేషచాఞ్చల్యదోషం తమాప్తుం, మనః! సజ్జన! స్థీయతాం రామరూపే! ॥ ౩౯॥
మనః! ప్రాప్యతే యత్ర సౌఖ్యం సమస్తం, వసాత్యాదరాత్తత్ర రే! సావధానమ్ ।
వివేకేన దుష్కల్పనా రే! నిరస్య, మనః! సజ్జన! స్థీయతాం రామరూపే! ॥ ౪౦॥
భ్రమిత్వా భృశం లప్స్యసే రే! న సౌఖ్యం, శ్రమా నిష్ఫలాస్తే హితం నాల్పమాత్రమ్ ।
వివేకేన రే! స్వాన్తరం బోధయిత్వా, మనః! సజ్జన! స్థీయతాం రామరూపే! ॥ ౪౧॥
అనేకైః శ్రితం మార్గమేవావలమ్బ్య, మనో! రామచన్ద్రం వశం స్వం కురుష్వ ।
ప్రసిద్ధః స నాథో హి దైన్యార్దితానాం, మనః! సజ్జన! స్థీయతాం రామరూపే! ॥ ౪౨॥
మనః! సజ్జన! స్మర్యతామేకమాత్రం, హితం ప్రాప్యతామాత్మనీనం జనేషు ।
వినా రామనామ్నో న రే! భాషితవ్యం, నిదిధ్యాసితవ్యం సదా రామరూపమ్ ॥ ౪౩॥
మనః! పాలయేత్ సర్వథాన్యత్ర మౌనం, కథా వర్ణయేద్రాఘవస్యాదరేణ ।
త్యజేద్ధామ తద్, యద్భవేద్ రామహీనం, సుఖావాప్తయే సంశ్రయేదప్యరణ్యమ్ ॥ ౪౪॥
సమాధానభఙ్గాయ యోఽనిష్టసఙ్గో, యతోఽహన్తయాక్రమ్యసే త్వం త్వకస్మాత్ ।
మతిః ప్రేరితా యేన రామం జహాతి, రుచిర్ హా! తదర్థం మహత్యేవ లోకే ॥ ౪౫॥
క్షణో నిర్గతో యో వినా రామగానం, మనో వ్యర్థమాయుస్త్వయా తేన నీతమ్ ।
వృథా స శ్రమో, యో వినా రాఘవం స్యాద్, హితం శశ్వదాలక్షతే నిత్యదక్షః ॥ ౪౬॥

సుధన్యః స దాసోఽస్తి సర్వోత్తమస్య
బహిః శ్రీహరిం వీక్షతేఽన్తస్తథా చ హరేర్జ్ఞాన్యపి స్నేహయుక్తః సుభక్తః ।

రతః కీర్తనే సాధనం చానుతిష్ఠన్   సుధన్యః స దాసోఽస్తి సర్వోత్తమస్య ॥ ౪౭॥

సదా క్షీయతే యత్తనుర్దేవకార్యే   సదా వర్తతే యన్ముఖే రామనామ ।
స్వధర్మస్య యః పాలనే నిత్యదక్షః   సుధన్యః స దాసోఽస్తి సర్వోత్తమస్య ॥ ౪౮॥

సదైవ క్రియా యస్య భాషానురూపా   అపశ్యత్యనేకేషు దేవం య ఏకమ్ ।
భజత్యప్యశఙ్కో గుణోపేతరూపం   సుధన్యః స దాసోఽస్తి సర్వోత్తమస్య ॥ ౪౯॥

వికారీతి చిత్తేఽల్పమాత్రోఽపి కామో   యతిర్బ్రహ్మచారీ తథోదాసవృత్తిః ।
లవం నావశిష్టస్తమో నిత్యశాన్తః   సుధన్యః స దాసోఽస్తి సర్వోత్తమస్య ॥ ౫౦॥

మదో మత్సరో నాథవా స్వార్థబుద్ధిః   న వా బాధతే యం భవస్యోపసర్గః ।
సదా భాషణం స్వాదు నమ్రఞ్చ యస్య   సుధన్యః స దాసోఽస్తి సర్వోత్తమస్య ॥ ౫౧॥

నయంస్తత్త్వచిన్తానువాదేన కాలం   వివాదేన వాదేన దమ్భేన శూన్యః ।
సుఖం బ్రహ్మ సమ్భాష్యతే యేన మూలం   సుధన్యః స దాసోఽస్తి సర్వోత్తమస్య ॥ ౫౨॥

ఋజుః సర్వదా సర్వలోకప్రియశ్చ   వివేకీ తథా సత్యవాగ్యః సదైవ ।
అసత్యా న బహ్వర్థదా వా యదుక్తిః   సుధన్యః స దాసోఽస్తి సర్వోత్తమస్య ॥ ౫౩॥

సదాఽరణ్యవాసీ చ తారుణ్యకాలే   న జాలేన యో బధ్యతే కల్పనాయాః ।
దృఢో నిశ్చయో నావిచాల్యశ్చ యస్య   సుధన్యః స దాసోఽస్తి సర్వోత్తమస్య ॥ ౫౪॥

న దుష్టా దురాశా లవాప్యస్తి చిత్తే   హరిప్రేమతృష్ణార్తమాస్తేఽన్తరం చ ।
ఋణీ శ్రీహరిర్యేన భక్త్యా కృతశ్చ   సుధన్యః స దాసోఽస్తి సర్వోత్తమస్య ॥ ౫౫॥

మనః కోమలో యోదయాలుశ్చ దీనే   కృపాలుస్తథా వత్సలో దాసపాతా ।
కుతః కోపసన్తాపలేశోఽన్తరే స్యాత్? సుధన్యః స దాసోఽస్తి సర్వోత్తమస్య ॥ ౫౬॥

నిష్కామభక్తిః వాదవిరోధితా చ

మనః! ప్రాప్యతాం ధన్యతా రామనామ్నా, వ్రతోపాసనాదీననుష్ఠాయ సమ్యక్ ।
ఉదాసీనతా తేఽస్తు సాధ్యం సదైవ, తతో వృత్తినిర్లేపతాం భోక్ష్యసే త్వమ్ ॥ ౫౭॥

మనో! వాసనా మాస్తు భోగేషు తే, సా; హ్యుదేత్యన్తరే పూర్వకర్మానుసారమ్ ।
సదా ధ్యాయతాం కామముత్సార్య రామో! మనో మాస్తు తే కల్పనాలేశమాత్రమ్ ॥ ౫౮॥

మనః! కల్పనా క్లృప్యతే కోటిశస్తు, తతః సర్వథా లప్స్యసే రే! న రామమ్ ।
మనో! ధారయన్ కామమత్యాదరేణ, నరో నాప్నుయాత్ ప్రేమ రామే కదాపి ॥ ౫౯॥

మనః! కామధుక్, కల్పవృక్షః స రామః, స చిన్తామణిః సర్వసారో నిధిశ్చ ।

కథం తం స్తువీయామ్? హి యస్య ప్రభుత్వం, జగచ్చాప్నోతి కిం తత్సమానం యథార్థమ్ ?॥ ౬౦॥

స్థితః కల్పవృక్షస్య మూలేఽపి శోకం, వహన్నన్తరే ప్రాప్నుయాచ్ఛోకమేవ ।
సతాం సఙ్గతౌ యో వసంస్తత్త్వవాదం, వృథా వర్ధయేత్తస్య దైవే తు శోకః ॥ ౬౧॥

నిదిధ్యాసనే ఖణ్డితే త్వన్తరఙ్గే, సముత్తిష్ఠతః శోకసన్తాపదుష్టౌ ।
సుఖానన్ద ఏత్యత్యయం భేదబుద్ధ్యా, విషాదేన సన్నిశ్చయో నాశమేతి ॥ ౬౨॥

యథా కామధుక్ -స్వామినా తక్రయాఞ్చా వివాదస్తథాత్మావబోధాలసేన ।
కరస్థం తు విస్మృత్య చిన్తామణిం యశ్- చినోతి శ్రమైః కాచఖణ్డాన్ స మూఢః ॥ ౬౩॥

దృఢో నిశ్చయః సమ్భవేన్నాతిమూఢే, న కామాతిసక్తస్య చిత్తే చ రామః ।
భవేచ్చాతిలుబ్ధోఽన్తరే క్షోభతప్తః, ప్రసక్తశ్చ భోగే సదా దైన్యయుక్తః ॥ ౬౪॥

మనో! మాస్తు తే జీవనం భక్తిహీనం, సదైన్యం; స దుఃఖీ మహాన్ యోఽతిమూఢః ।
మనః! సాదరం ధారయ ప్రేమ రామే న ధామేచ్ఛహేమ్నోఽపి రే! రామశూన్యమ్ ॥ ౬౫॥

అసారః స సంసార ఉగ్రాధిపూర్ణో, మనో! ఽన్విష్యతాం హే సఖే! సత్యమేతత్ ।
కుతః సౌఖ్యలాభో విషప్రాశనేన! మనో! రాఘవధ్యానసౌఖ్యే రమస్వ ॥ ౬౬॥

ప్రభాతే ప్రభుర్ధ్యాయతాం రామచన్ద్రః
ఘనశ్యామ-రామః స లావణ్యమూర్తిః ప్రతాపీ మహాన్ ధైర్యమేరుర్గభీరః ।
విపత్తౌ స్వదాసాన్ స రక్షత్యవశ్యం ప్రభాతే ప్రభుర్ధ్యాయతాం రామచన్ద్రః ॥ ౬౭॥

బలిష్ఠం ధనుర్ధారి-రామం విలోక్య కరాలః కృతాన్తోఽపి కమ్పం ప్రయాతి ।
తదగ్రే నరో దుర్బలః కిం ను కుర్యాత్? ప్రభాతే ప్రభుర్ధ్యాయతాం రామచన్ద్రః ॥ ౬౮॥

సుఖానన్దదం సర్వభీనాశనం చ భజేద్ భక్తిభావేన రామం సదైవ ।
వివేకేన జహ్యాచ్చ దుర్వర్తనేచ్ఛాం ప్రభాతే ప్రభుర్ధ్యాయతాం రామచన్ద్రః ॥ ౬౯॥

జపేద్యః సదా కామదం రామనామ న బాధేత తం భక్తమాపత్ కదాపి ।
మదం సర్వమాలస్యమప్యాశు జహ్యాత్ ప్రభాతే ప్రభుర్ధ్యాయతాం రామచన్ద్రః ॥ ౭౦॥

దహేద్ ఘోరదోషాన్ క్షణే యస్య నామ నయేత్ సద్గతిం మానవం యస్య నామ ।
భవేత్పుణ్యరాశిస్తథా యస్య నామ్నా స రామః ప్రభుర్ధ్యాయతాం సుప్రభాతే ॥ ౭౧॥

న తు క్షీయతే సఞ్చితార్థోఽశతోఽపి మనో! న శ్రమో నామఘోషే లవోఽపి ।

'మహాఘోరసంసారశత్రుం' విజేతుం ప్రభాతే ప్రభుర్ధ్యాయతాం రామచన్ద్రః ॥ ౨౨॥

మహద్దుఃఖదో దేహదణ్డస్య మార్గః పరం రామనామ్నో జపో దుఃఖహారీ ।
స్వయం శఙ్కరో ధ్యాయతే దేవదేవం ప్రభాతే ప్రభుర్ధ్యాయతాం రామచన్ద్రః ॥ ౨౩॥

అనేకాని విఘ్నాని యోగాదికేషు వ్రతోద్యాపనాద్యర్థమర్థస్త్వవశ్యః ।
దయాలుః స దీనేష్వతో ధ్యాయతాం రే! ప్రభాతే ప్రభుర్ధ్యాయతాం రామచన్ద్రః ॥ ౨౪॥

జపో రామనామ్నోఽగ్రణీః సాధనానాం న చేద్ జ్ఞాయతే, మృగ్యతాం చిన్తనేన ।
వృథా సంశయస్త్యాజ్య ఏవాస్తి సద్యః ప్రభాతే ప్రభుర్ధ్యాయతాం రామచన్ద్రః ॥ ౨౫॥

క్రియా దుష్కరా నైవ ధర్మో న యోగో న భోగోఽఖిలస్త్యాగ ఉక్తస్త్వవశ్యః ।
దృఢం విశ్వసేనాన్ని వక్తీతి 'దాసః' ప్రభాతే ప్రభుర్ధ్యాయతాం రామచన్ద్రః ॥ ౨౬॥

రామవిశ్వాసః
ప్రజాయేత నిష్కామతా రామకామాత్, తతో జీవమాత్రే ప్రతీయేత రామః ।
గుణాన్ రామచన్ద్రస్య సప్రేమ గాయన్, భవేద్ ద్వన్ద్వముక్తో నరః శ్రద్దధానః ॥ ౨౭॥

న యో విశ్వసిత్యాదరాద్రామచన్ద్రే, వరాకో నరః సర్వశః పీడ్యతేఽసౌ ।
అనాశ్రిత్య నా మోక్షదం స్వామినం తం, వృథా దేహసంసారచిన్తాం కరోతి ॥ ౨౮॥

మనో! ఽన్తః పరిత్యజ్య సంసారచిన్తాం, దృఢం ధ్యాయతాం పావనో రామచన్ద్రః ।
భవః సత్య ఆభాతి మిథ్యాభ్రమేణ, తతశ్చాత్మరూపస్మృతిర్లోపమేతి ॥ ౨౯॥

దృఢం ధార్యతాం స్వాన్తరే శ్రీహరిశ్చ, సుఖం తీర్యతాం దుస్తరోఽసౌ భవాబ్ధిః ।
న సఞ్చిన్త్యతాం స్వోదరం దుర్భరం తద్, మనో! హన్యతాం నిర్దయం మత్సరోఽసౌ ॥
౩౦॥

నామస్మరణమ్
మనో! నామ మా మత్సరేణ త్యజ త్వం, పరం తజ్జపాఖణ్డమత్యాదరేణ ।
సమస్తేషు నామోత్తమం సాధనేషు, తులార్హం న కిఞ్చిత్ సఖే! తేన లోకే ॥ ౩౧॥

తులార్హం న నామాపరం రామనామ్నా, పరం నేత్యభిజ్ఞాయతే దుర్భగేణ ।
స్వదాహోపశాన్త్యై శివస్తత్ సిషేవే, కథం పామరేణ త్వసేవ్యం నరేణ? ॥ ౩౨॥

శివశ్చిన్తయన్ దగ్ధకామోఽపి రామం, శివాయాః పురస్తం స్తవీత్యాదరేణ ।
బహుజ్ఞానవైరాగ్యసామర్థ్యయుక్తే, త్వియానాదరో, మర్త్యజీవే పునః కిమ్? ॥ ౩౩॥

మహేశః స మూర్ధ్నోహ్యతే విఠ్ఠలేన, స యం ధ్యాయతి జ్ఞాయతేఽసౌ న లోకైః ।
స్వయం శఙ్కరః శాన్తిమాప్నోత్యదాహాత్, ప్రమోక్తాన్తకాలే తు జీవస్య రామః ॥ ౮౪॥

ఉపాస్యః స యోగేశ్వరారామరామో, రమేతే జపే తస్య గౌరీ హరశ్చ ।
స్వయం చన్ద్రమౌలిస్తపస్వీ ప్రశాన్తః, స రామః ప్రభుర్వోఽన్తకాలే విమోక్తా ॥ ౮౫॥

ముఖే యస్య రామః, స ఆప్నోతి నిత్యం, సదాఽఽనన్దవిశ్రామపూర్ణప్రసాదమ్ ।
సశఙ్కశ్రమాస్తే వినా నామ వన్ధ్యా, నిజం ధామ తత్ప్రాపయత్యార్తిహీనమ్ ॥ ౮౬॥

జపన్ రామమాప్నోతి నో కామబాధాం, సధైర్యం తరత్యాపదః కీర్తయంస్తమ్ ।
జయత్యుగ్రకామం బలీ రామభక్తః, స ధన్యోఽవనౌ మారుతిర్బ్రహ్మచారీ ॥ ౮౭॥

ప్రశస్యం భృశం రాఘవస్యాస్య నామ, సువాచ్యం మధు స్వల్పమాస్తే త్వమూల్యమ్ ।
ధ్రువం జన్మమృత్యుద్రుమోన్మూలనాయ, స ఏవ ప్రమోక్షో మనో! మానవానామ్ ॥ ౮౮॥

ప్రతిగ్రాసమీదృగ్వదేద్రామనామ, తదుద్ఘోషయేదాదరేణాసకృచ్చ ।
హరేశ్చిన్తనేఽన్నం సదా భక్షయేచ్చ, స్వభావాత్తతః శ్రీహరిం ప్రాప్యతేఽసౌ ॥ ౮౯॥

స ఖల్వాత్మహా, వాచి రామో న యస్య, న తం మానయన్ నా వృథా జీవతీహ ।
స్తుతం నామ వేదైశ్చ శాస్త్రైః పురాణైః, స్తుతం వ్యాసవాచాపి భూయో నితాన్తమ్ ॥ ౯౦॥

సముద్విజ్యతాం మా మనో! రామచన్ద్రాద్, మనః! ప్రోచ్యతాం తస్య నామాదరేణ ।
వినా మూల్యమేవోపలభ్యం ముఖే తత్, సముద్ఘోష్యతాం జానకీవల్లభోఽసౌ ॥ ౯౧॥

సముద్ఘోషణాత్ సాదరం రామనామ్నో, గిరేర్గహ్వరం ప్రద్రవన్త్యాశు దోషాః ।
స్వనామోపతిష్ఠత్యనన్తః సుతుష్టో, విశేషేణ నామాతిలుబ్ధః శివశ్చ ॥ ౯౨॥

జగత్యన్నదాతా య ఏకోఽస్తి దేవో, వహత్యేష నః సర్వసంసారచిన్తామ్ ।
అమూల్యం తు తన్నామ సేవిష్యసే చేద్, మనస్! తే భవిష్యత్యరే! కా ను హానిః? ॥ ౯౩॥

త్రిలోకీం ప్రదగ్ధుం క్షమః కోపితో యః, స నామ్నాప శాన్తిం శివః క్ష్వేడదాహాత్ ।
జపత్యాదరాత్ పార్వతీ విశ్వమాతా, తదేవోచ్యతాం నామ తస్మాత్ సమస్తైః ॥ ౯౪॥

వదన్ పుత్రకామేన నారాయణేతి, పురాఽజామిలః పాపకర్మా విముక్తః ।
శుకం శిక్షయన్తీశనామాపి వేశ్యా, విముక్తా పురాణే గతా చ ప్రసిద్ధిమ్ ॥ ౯౫॥

కులే దానవానాం కయాధోః సుపుత్రో, జపన్నీశనామ స్థితోఽసౌ సదైవ ।
స దైత్యాధిరాజః పితా పాపకర్మా, ప్రవిద్వేష్టి నామేత్యమృష్యన్న పుత్రః ॥ ౯౬॥

కుతో నామహీనస్య రే! ముక్తివార్తా? హ్యహఙ్కారదృప్తః సదా యాతనాభాక్ ।

స దైన్యాన్వితో మృత్యురేష్యత్యవశ్యం, తతః ప్రోచ్యతాం ప్రోచ్యతాం దేవనామ ॥ ౯౭॥

శిలాస్తారితా నిశ్చితం రామనామ్నా, మనస్! తారితా నాల్పసఙ్ఖ్యా మనుష్యాః ।
నరః సర్వథా తత్ర చాశ్రద్దధానః, కదాపి ప్రవర్త్తేత నో పాపరూపః ॥ ౯౮॥

సుధన్యేహ వారాణసీ పుణ్యరాశిర్, ధ్రుతం మోక్షదా యాత్రికాణాం పితౄణామ్ ।
సులభ్యం తు తద్ రామనామ్నా సుపుణ్యమ్, ఇతీశః సదా బోధయన్ నృభ్య ఆస్తే ॥ ౯౯॥

న సమ్పద్యతే కర్మ శాస్త్రోక్తరీత్యా, కృతం చాఽయథోక్తం న పుణ్యం తనోతి ।
మనాగ్ నానుకమ్పాఽన్తరే ప్రాణినోఽర్థం, ముఖే నాస్తి తన్నామ మూల్యం వినాపి ॥ ౧౦౦॥

సశఙ్కశ్చ యో నామ్ని విశ్వాసశూన్యో, యమాదుగ్రదణ్డం స ఆప్నోతి, ధిక్! తమ్ ।
తతః సేవ్యతాం నామ రే। ఽత్యాదరేణ। తదుచ్చారమాత్రాత్ క్షయం పాపమేతి ॥ ౧౦౧॥

సదాత్యన్తనమ్రత్వమాశ్రిత్య తోషో, మనః! సజ్జనానాం త్వయోపార్జితవ్యః ।
సదా క్షీయతాం స్వీయదేహః పరార్థం, గుణాఢ్యః సదా సేవ్యతామాదరేణ ॥ ౧౦౨॥

మనోబోధః-ఉత్తరార్ధః
క్రియాహీనవాచాలతా నిష్ఫలైవ
సదా కీర్త్యతాం రాఘవః సానురాగం మనః! కీర్తనే లుప్యతాం దేహబుద్ధిః ।
పరస్త్రీపరార్థాభిలాషశ్చ హేయః, త్వయా భద్ర! జీవార్పణేనాపి కాలే ॥ ౧౦౩॥

క్రియాహీనవాచాలతాం నైకరూపాం సదాఽతీవ నిర్భర్త్సయత్యన్తరజ్ఞమ్ ।
సదా స్వైరసఙ్కల్పసంసక్తచేతాః కథం ప్రాప్నుయాద్ మానవో విశ్వనాథమ్ ॥ ౧౦౪॥

వివేకేన హిత్వా క్రియాం గర్హణీయాం విశుద్ధాం సదైవానుతిష్ఠాదరేణ ।
సదా తాత! వర్తస్వ భాషానుసారం, భవార్తిప్రదాం కల్పనాం రే! జహీహి ॥ ౧౦౫॥

వివాదాన్తకారీ హి సంవాద ఇష్టః
కురు స్నానసన్ధ్యాదికర్మైకనిష్ఠం వివేకేన చ భ్రంశనాత్ స్వం నియచ్ఛ ।
నరో భూతమాత్రే దయాస్నేహయుక్తో హరేర్భక్తితః శాన్తిమన్తః ప్రయుఙ్క్ష్వ ॥ ౧౦౬॥

మనో రుధ్యతాం క్రోధ ఉద్భూతమాత్రో మనో! ధార్యతామాదరః సాధుసఙ్గే ।

మనస్! త్యజ్యతాం దుష్టపాపిష్ఠసఙ్గో మనో !ఽవాప్యతాం తాత! మోక్షాధికారః ॥ ౧౦౭॥

మనో! నిత్యసఙ్గాద్ అరే! సజ్జనానాం క్రియా తే విశుధ్యేత జాయేత భక్తిః ।
నివర్తస్వ రే! నిష్క్రియోక్తేః సుశీఘ్రం వివాదాన్తకారీ హి సంవాద ఇష్టః ॥ ౧౦౮॥

వివాదో వృథా సర్వథా ప్రోజ్ఝితవ్యః సుఖాన్తశ్చ సంవాద ఏవావలమ్బ్యః ।
మనః! సర్వదా శోకసన్తాపహారీ వివాదాన్తకారీ హి సంవాద ఇష్టః ॥ ౧౦౯॥

నయేద్వాదమన్తం స సంవాద ఉక్తో జయేత్ స్వామహన్తాం వివేకప్రభావాత్ ।
అహన్తాఢ్యవాదో వికారోద్భవాయ వివాదాన్తకారీ హి సంవాద ఇష్టః ॥ ౧౧౦॥

మయా తే హితాయైవ వక్తవ్యమేవం మనః! సత్యమన్విష్యతాం స్వం హితం చ ।
హితాయోద్ధతం ప్రోజ్ఝ పాఖణ్డమేనం వివాదాన్తకారీ హి సంవాద ఇష్టః ॥ ౧౧౧॥

గతం భాషణైరాయురాకర్ణనైశ్చ వివాదస్తు తస్థౌ యథాపూర్వమేవ ।
మనో! దామ్భికః సంశయోత్పాది-వాదో వివాదాన్తకారీ హి సంవాద ఇష్టః ॥ ౧౧౨॥

అహన్తాబలాద్ హన్త! విద్వద్వరేణ్యాః క్రియన్తో గతా బ్రహ్మరక్షఃశరీరమ్ ।
పరేశాన్మనః ! కోఽధికో నామ విద్వాం- స్త్వయా ద్రాగహన్తావిహీనేన భావ్యమ్ ॥ ౧౧౩॥

మనో! మౌఖికో బ్రహ్మమాయాప్రపఞ్చః కిమర్థమ్? స తు ప్రత్యహం గర్వవృద్ధ్యై ।
క్రియాహీనవాచాలతా నిష్ఫలైవ విచార్యేతి సత్యం స్వయం మృగ్యతాం తత్ ॥ ౧౧౪॥

వివాదాన్తకారిస్థలే బ్రూహి నిత్యం వివేకాదహన్తాం సుకార్యే నియుఙ్క్ష్వ ।
సదావర్తనం తేఽస్తుభాషానుసారం పథా గచ్ఛ భక్తేశ్చ శుద్ధక్రియాభిః ॥ ౧౧౫॥

స నోపేక్షతే భక్తమీశః కదాపి
ఋషేః శాపతః పీడితేఽత్యమ్బరీషే తదర్థం ముదా యోఽగ్రహీన్నైకదేహాన్ ।
దదౌ బాలకాయ యః క్షీరసిన్ధుం స నోపేక్షతే భక్తమీశః కదాపి ॥ ౧౧౬॥

సుదీనేన బాలేన భక్తధ్రువేణ య ఆర్తస్వరాహూత ఆవిర్బభూవ ।
పదం సుస్థిరం వ్యోమ్ని తస్మై దదౌ చ స నోపేక్షతే భక్తమీశః కదాపి ॥ ౧౧౭॥

గజేన్ద్రేణ యః ప్రార్థితః ప్రాణకృచ్ఛ్రే ప్రధావ్యాశు నక్రగ్రహాత్తం రరక్ష ।
ప్రదీర్ఘప్రతీక్షార్తభక్తం దయార్ద్రః స నోపేక్షతే భక్తమీశః కదాపి ॥ ౧౧౮॥

యదాఽజామిలం ప్రాప ఉగ్రః కృతాన్తో దయార్ద్రేణ పాప్మాపి యేనోద్ధృతోఽసౌ ।
అనాథాశ్రయశ్చక్రపాణిర్య ఏకః స నోపేక్షతే భక్తమీశః కదాపి ॥ ౧౧౯॥

విధాతుః కృతే యో బభూవాశు మీనః సముద్ధర్తుమబ్ధేర్ధరిత్రీం చ కూర్మః ।
జనార్థం వరాహోఽప్యభూన్నీచదేహః స నోపేక్షతే భక్తమీశః కదాపి ॥ ౧౨౦॥

పితృక్లేశితే భూరి కాయాధవే హా ! నృసింహాకృతౌ స్తమ్భతో యోఽవతీర్ణః ।
శిఖా యన్ముఖాగ్నేస్త్వసహ్యాః ప్రతీతాః స నోపేక్షతే భక్తమీశః కదాపి ॥ ౧౨౧॥

కృపాయాః ప్రసాదం యదేన్ద్రో యయాచే తదర్థం దధారాకృతిం వామనస్య ।
ద్విజాన్ రక్షితుం యోఽభవద్ భార్గవశ్చ స నోపేక్షతే భక్తమీశః కదాపి ॥ ౧౨౨॥

వనే యన్నహల్యాం ముమోచోగ్రశాపాత్ సురాన్ యశ్చ సర్వాన్ దశాస్యస్య బన్ధాత్ ।
త్రిలోకేఽనదద్యద్యశోర్డిణ్డిమశ్చ స నోపేక్షతే భక్తమీశః కదాపి ॥ ౧౨౩॥

య ఉగ్రాపది ద్రౌపదీహ్రీం ప్రపాతుం విహాయ ప్రియారాజ్యచిన్తామధావత్ ।
కలౌ యోఽశ్రయద్ బౌద్ధరూపం సమౌనం స నోపేక్షతే భక్తమీశః కదాపి ॥ ౧౨౪॥

స భూయోఽవతీర్ణః ప్రపాతుం సుదీనాన్ అనాథాంశ్చ, కల్కిర్భవిష్యత్యవశ్యమ్ ।
యయుర్విక్లమం వర్ణనే యస్య వేదాః స నోపేక్షతే భక్తమీశః కదాపి ॥ ౧౨౫॥

సత్సఙ్గే రామభక్తిః, రాఘవస్య పన్థాః నిర్గుణబోధశ్చ

భువం సాదరం యోఽవతీర్ణః సలీలం, హ్యనేకేషు వేషేషు భక్తావనార్థమ్ ।
న తం యేఽభిజానన్తి సర్వేశ్వరం తే దురాత్మాన ఉగ్రాః ఖలాః పాపరూపాః ॥ ౧౨౬॥

సుధన్యః స యో రాఘవధ్యానయోగాత్ ప్రశాన్తోఽన్తరే, తన్మయస్తత్కథాయామ్ ।
గతో రామబోధేన యద్దేహభావో విలీనా చ యద్వాసనా రామరూపే ॥ ౧౨౭॥

మనో! వాసనా వాసుదేవేఽస్తు సర్వా మనః! కామనా మాఽస్తు తే కామసఙ్గే ।
అసత్యాం మనః! కల్పనాం మాఽఽశ్రయస్వ, మనః! సజ్జన! న్యుష్యతాం సాధుసఙ్గే ॥
౧౨౮॥

సుగత్యై సతాం సఙ్గతిర్వ్యత్యవశ్యా తయా దుర్మతిః సన్మతిత్వం వృణోతి ।
అనఙ్గః స కామః ఖలో వఞ్చకశ్చ తతో రే! త్వయా నిర్వికారేణ భావ్యమ్ ॥ ౧౨౯॥

కుసఙ్కల్పలేశోఽపి హేయః సదైవ మనః సత్యసఙ్కల్ప ఏవావలమ్బ్యః ।
జహీహ్యాఙ్గసా జల్పనం నిష్ఫలం చ రమాకాన్తమేకాన్తకాలే భజస్వ ॥ ౧౩౦॥

మనో! భక్తియోగ్యస్త్వసౌ రామ ఏకః, ప్రసిద్ధో భువి హ్యేకబాణైకశబ్దః ।
జనోద్ధారకర్త్రీ క్రియా దృశ్యతేఽస్య వివేకం జనా! రాఘవస్యాశ్రయధ్వమ్ ॥ ౧౩౧॥

విచార్యైవ యో భాషతే వర్తతే చ   భవోత్తాపశాన్త్యై సదా తస్య సఙ్గః ।
న భాషస్వ సమ్యగ్విమర్శం వినా భో! సదా భాషణం వర్తనం తేఽస్తు శుద్ధమ్ ॥ ౧౩౨॥

విరక్తశ్చ విజ్ఞానవానీశభక్తః   కృతో నిశ్చయో యేన చ స్వాత్మబోధే ।
సుపుణ్యం హి తద్దర్శనస్పర్శలభ్యం   తదీయః సుబోధశ్చ శఙ్కాపహారీ ॥ ౧౩౩॥

అహఙ్కారశూన్యశ్చ నిత్యం విరక్తో   దయాశాన్తియుక్తః క్షమీ నిత్యదక్షః ।
అలుబ్ధశ్చ యః క్షోభదైన్యప్రముక్తో   మనో! ఽసావభిజ్ఞాయతాం యోగిరాజః ॥ ౧౩౪॥

మనః! సేవ్యతాం భద్ర! సత్సఙ్గతిః సా   నివర్త్యాశు యా దుర్మతిం స్వప్రభావాత్ ।
సుమార్గం ప్రతి ప్రేరయత్యాదరేణ   భియాపేతి యస్యాః కరాలోఽపి కాలః ॥ ౧౩౫॥

నిధిర్జ్ఞాయతేఽహన్తయా నో పురాణః

భయవ్యాప్తమేతద్ధి విశ్వం సమస్తం   భయాతీతమానన్దమాస్వాదయస్వ ।
తదాలోకనాన్నశ్యతి ద్వైతభావః   ప్రముక్తస్తతో నిర్భయత్వం ప్రభుఙ్క్ష్వ ॥ ౧౩౬॥

హితం బోధితం సాధుభిః స్పష్టశబ్దైః   స్థితః పూర్వవన్మన్దబుద్ధిస్తు లోకః ।
విహాతుం న దేహాత్మబుద్ధిం క్షమోఽసౌ   నిధిర్జ్ఞాయతేఽహన్తయా నో పురాణః ॥ ౧౩౭॥

అలభ్యం భ్రమాద్ భూనిఖాతం హి విత్తం   తథా జన్మదైన్యం గతో జీవ ఏషః ।
న సన్త్యజ్యతే నిశ్చయో దేహబుద్ధే- ర్నిధిర్జ్ఞాయతేఽహన్తయా నో పురాణః ॥ ౧౩౮॥

స్థితో విశ్వతో విశ్వనాథః స నూనం   శిలాం మన్యతే దుర్భగస్తస్య మూర్తిమ్ ।
న పుణ్యం సమాప్నోతి నా భావహీనో   నిధిర్జ్ఞాయతేఽహన్తయా నో పురాణః॥। ౧౩౯॥

నిధేర్వఞ్చితః సన్నిధిస్థాత్ స్వకీయా- న్నిబద్ధో గుణైర్దుఃఖమగ్నః స జీవః ।
క్షమో లఙ్ఘితుం తత్త్రయం న స్వవృత్త్యా   నిధిర్జ్ఞాయతేఽహన్తయా నో పురాణః ॥ ౧౪౦॥

అతో జ్ఞానిసాధుం జనేఽన్విష్య తస్య   దృఢం ధార్యతాం పాదయుగ్మం కృపార్థమ్ ।
వినా సద్గురోరఞ్జనం సర్వథైవ   నిధిర్జ్ఞాయతేఽహన్తయా నో పురాణః ॥ ౧౪౧॥

న తజ్జ్ఞాయతే, జ్ఞాయతే నాత్మరూపం   హ్యహన్తా న విస్రంసతే స్రంసతే న ।
హృదో హన్త! నాపైతి నాపైతి శఙ్కా   వినాతిశ్రమైర్నాప్యతే నాప్యతే తత్ ॥ ౧౪౨॥

నరో నాభిజానాతి మాయాభ్రమాద్యద్   హితాత్ సర్వథా వఞ్చ్యతేఽసౌ స్వకీయాత్ ।
పరీక్షాం వినోద్దీప్తమాయావిముద్రాం   కటౌ సన్నిబధ్నన్నివైషోఽతిమూఢః ॥ ౧౪౩॥

మనోఽనన్తసద్ మృగ్యతాం తత్ ప్రయత్నైః
జగత్యస్తి కిం సత్యమిత్యాదరేణ   మనోఽన్విష్యతాం సర్వశక్యప్రయత్నైః ।
మనో! ఽస్మిన్ ప్రయాసే ప్రతీయేత దేవో   భ్రమాజ్ఞానశఙ్కాతమః స్యాన్నిరస్తమ్ ॥ ౧౪౪॥

సదా చిన్తయన్నిన్ద్రియార్థానహన్తాఽఽ- వృతో జాయతే జన్తురజ్ఞానయోగాత్ ।
వివేకేన సమ్ప్రాప్నుయాద్ రే! స్వరూపం   తతో నైవ జీవః పునర్జన్మ యాతి ॥ ౧౪౫॥

ఇదం దృశ్యమానం న జీవేచ్చిరాయ   భినత్తి హ్యకస్మాత్ స కాలః సమూర్తమ్ ।
వినఙ్క్ష్యత్యశేషం చ కాలే సమస్తం   మనో!ఽనన్తసద్ మృగ్యతాం తత్ ప్రయత్నైః ॥ ౧౪౬॥

న తచ్ఛిద్యతే భిద్యతే నిర్వికారి   జగద్వ్యాప్యగమ్యం హ్యహమ్భావయోగాత్ ।
క్షమం తన్న సోఢం మనాగ్ ద్వైతభావం   మనో! ఽనన్తసద్ మృగ్యతాం తత్ ప్రయత్నైః
॥ ౧౪౭॥

నిరాకార ఆధారభూతో విధేర్య- స్తథేశాన్తరాణామగమ్యః శ్రుతీనామ్ ।
సఖే! తేన సార్ధం త్వయాప్తవ్యమైక్యం   మనో!ఽనన్తసద్ మృగ్యతాం తత్ ప్రయత్నైః ॥
౧౪౮॥

న శక్నోతి యత్ ప్రేక్షితుం చర్మచక్షు- ర్న యస్య ద్యుతిం మృష్యతి జ్ఞానచక్షుః ।
యదీక్షాక్షణే లుప్యతీక్షాక్రియైవ   మనో!ఽనన్తసద్ మృగ్యతాం తత్ ప్రయత్నైః ॥ ౧౪౯॥

న పీతం, న నీలం, సితం శ్యామలం వా, న తద్ వ్యక్తమవ్యక్తరూపం న న్యూనమ్ ।
సవిశ్వాసభక్త్యా సులభ్యం పదం యద్, మనో!ఽనన్తసద్ మృగ్యతాం తత్ ప్రయత్నైః ॥
౧౫౦॥

సమాధానసౌఖ్యం సతాం సఙ్గతేన
మనో! మార్గణాద్ మార్గణాత్ సత్యబోధో, మనో! బోధనాత్ బోధనాత్ సత్యలాభః ।
సమస్తం త్విదం సఙ్గతేః సజ్జనానాం, స్థిరాన్నిశ్చయాత్ సా చ లభ్యానురాగాత్ ॥ ౧౫౧॥

వృథా చాతురీ శాబ్దికజ్ఞానబోధ- క్రియాయాం, హి తన్నిర్ణయోఽనన్తస్త్వవశ్యః ।
మనస్! తత్త్వసారం స్థితం హ్యన్యదేవ, సమస్తేష్వనుస్యూతమత్యుత్తమం చ ॥ ౧౫౨॥

నరే! పిణ్డతత్త్వాఽఽదివిజ్ఞానతో వా, న నీతేః పటుత్వాత్ సమాధానసౌఖ్యమ్ ।
న వా యోగయాగైర్న వా త్యాగభోగై- ర్మనస్! తత్ పరం సాధుసఙ్గేన లభ్యమ్ ॥ ౧౫౩॥

యథాఽఽలక్షతే ప్రోజ్ఝ్య నిర్దిష్టశాఖాం, దిదృక్షుర్నభోమణ్డలే తం నవేన్దుమ్ ।
విహాయ శ్రుతం సాధుసఙ్గే తథైవ, మహావాక్యతత్త్వాది పశ్యేత్ స్వరూపమ్ ॥ ౧౫౪॥

తదన్విష్యతాం దృశ్యతే యన్న లోకే, మనస్! తద్ధి సాధో! నిగూఢం నితాన్తమ్ ।
కరగ్రాహ్యతాం నైతి తదోఘః! కదాపి, జగద్వ్యాప్నువచ్చాపి నాఽఽకల్యతే తత్ ॥ ౧౪౪॥

మనః! స్థీయతాం ప్రోజ్ఝ్య సర్వామహన్తామ్
ప్రశంసన్నిజజ్ఞానితాం మూర్ఖ ఏవ, హ్యతర్క్యం ప్రభుం తర్కయేత్ కో జగత్యామ్ ।
సహాహన్తయా లక్షితుం తం త్వశక్యం, తమాలక్షమాణస్తదైక్యం సమేతి ॥ ౧౪౬॥

గవేషార్థశాస్త్రాణి నైకాని నూనం, పరం ధారయన్త్యైకమత్యం న తాని ।
కలిం కుర్వతే స్వస్వశాస్త్రాభిమానాత్ ప్రవీణాః, తతో రుధ్యతే హ్యాత్మబోధః ॥ ౧౪౭॥

మనో! న్యాయతర్కాదిశాస్త్రాణి వేదాః, శ్రుతిశ్చ స్మృతిర్భిన్నమార్గాన్ దిశన్తి ।
స్వయం హ్యేష మౌనం సమేత్య స్థితోఽసౌ, మనః! స్థీయతాం ప్రోజ్ఝ్య సర్వామహన్తామ్ ॥
౧౪౮॥

అహన్తాకృతిం మక్షికాం భక్షయిత్వా, రుచిః స్యాద్ మహాబోధనాస్వాదనే కిమ్ ।
అహన్తా న యన్మానసాత్ సమ్ప్రణశ్యేత్, తదన్తః ప్రపద్యేత న జ్ఞానబోధః ॥ ౧౪౯॥

మనో! ఽలం విషాదాన్తవాదేన తావత్ వికారప్రసూభేదబుద్ధ్యా కృతం చ ।
మనో! మా సఖే! బోధయాన్యాంస్తు తావద్, న యావత్తవ స్యాదహన్తా విలుప్తా ॥ ౧౫౦॥

అహన్తా సదా దుఃఖమేవ ప్రసూతే। క్రియాహానిబోధః ఫలం నాతనోతి ।
సుఖం త్వాన్తరం సర్వసౌఖ్యం ప్రదత్తే, విమృగ్య వ్యపోహ స్వయం తామహన్తామ్ ॥
౧౫౧॥

వివేకీ నరోఽహన్తయాప్నైతి నీతేః, అనీత్యా చ స శ్లాఘ్యతామేతి లోకే ।
పరం సోఽన్తరాప్నోతి సమ్యక్ ప్రతీతిం యదాచార ఆలమ్బితోఽస్త్యప్రమాణః ॥
౧౫౨॥

సత్సఙ్గే దేహబుద్ధిః ఆత్మబుద్ధౌ పరివర్త్తయితవ్యా
ప్రసక్తో దృఢం నిశ్చయే దేహబుద్ధేః సుఖాద్ వఞ్చ్యతే నా స్వదేహాదతీతామ ।
పరీవర్త్య బుద్ధిం తనోరాత్మబుద్ధౌ, సదాశ్రీయతాం సఙ్గతిః సజ్జనానామ్ ॥ ౧౫౩॥

మనః ।
కల్పితస్త్యజ్యతామిద్రియార్థో, హ్యభిజ్ఞాయతాం నిర్గుణో దేవ ఏకః । మనః ।
కల్పనా రుధ్యతాం ప్రోత్థితైవ సదాశ్రీయతాం సఙ్గతిః సజ్జనానామ్ ॥ ౧౫౪॥

వహన్ దేహగేహాది చిన్తామఖణ్డం, నరోఽత్యన్తలుబ్ధో హితం స్వం హినస్తి ।
హరిం చిన్తయన్ ముక్తికాన్తా వృణీయాత్, సదాశ్రీయతాం సఙ్గతిః సజ్జనానామ్॥ ౧౬౫॥

అహన్తా ప్రవృత్తా స్వదేహాత్ ప్రవృద్ధా, ప్రియాపుత్రమిత్రాదిమోహాద్, భ్రమాయ ।
త్యజైనాం ద్రుతం జన్మమృత్యుప్రముక్త్యై, సదాశ్రీయతాం సఙ్గతిః సజ్జనానామ్ ॥ ౧౬౬॥

సగుణనిర్గుణాతీతం శుద్ధస్వరూపమ్
మనః! శాశ్వతే స్థాతుమాద్యాత్మరూపే, సఖే! నిశ్చను ద్రాగ్ వ్యపోహ్య స్వశఙ్కాః ।
హితార్థం క్షణో యుజ్యతాం సర్వ ఏవ, సదాశ్రీయతాం సఙ్గతిః సజ్జనానామ్ ॥ ౧౬౭॥

స్వవృత్త్యాత్మరూపే స్థిరం విద్ధి సాధుం, య ఆశావిహీనత్వయోగాదదీనః ।
మనో! బన్ధనం వర్ధయన్ దేహబుద్ధిం, కథం సజ్జనోపద్రవాయ క్షమేత? ॥ ౧౬౮॥

సతామగ్రతోఽనన్తపృచ్ఛాం విదధ్యా- న్నిరస్యేదహన్తాం ప్రవిస్తారితాం చ ।
అశేషస్మృతిం దేహబుద్ధేర్విలోప్య, మనశ్! చిన్త్యతాం నిర్గుణం శుద్ధతత్త్వమ్ ॥ ౧౬౯॥

త్యజేదాత్మబోధేన రే! దేహబుద్ధిం, వివేకేన సమ్ప్రాప్యతాం వస్తు తచ్చ ।
న వృత్త్యా స్థిరీభూయతే బ్రహ్మణీతి, తదేవానుసన్ధీయతాం సర్వకాలమ్ ॥ ౧౭౦॥

మనశ్! చర్మచక్షుష్పథాత్ సర్వసారం, సుగుప్తం, స ఆభాస ఈక్షాపథే యద్ ।
న చాఽఽకల్ప్యతే తద్గుణాభాసశూన్యం హ్యహన్తాగుణాత్ కల్పనాయా అగమ్యమ్ ॥ ౧౭౧॥

మనో! ద్యోతయన్తీన్ద్రియార్థాంస్త్వవిద్యా సువిద్యా చ సా బ్రహ్మబోధోపకర్త్రీ ।
ద్విరూపాస్తి సా కల్పనా; నిర్మలాన్తే, వివేకేన సంలీయతే బ్రహ్మరూపే ॥ ౧౭౨॥

అహఙ్కారరాహుః స్వరూపోత్థితోఽసౌ, స్థితో వ్యాప్య తద్ బ్రహ్మరూపాన్తరిక్షమ్ ।
దిశో ధ్వాన్తమేఘావృతా దుర్నిరీక్ష్యా, విచార్యాప్యతాం బ్రహ్మ తద్ రే! వివేకాత్॥ ౧౭౩॥

న శక్నోతి యం లక్షితుం చర్మచక్షు- రశేషం భవం యశ్చ పశ్యత్యరుద్ధమ్ ।
దదాత్యేష నూనం క్షయాతీతమోక్షం, సదా భక్తపక్షానుకూలశ్చ దక్షః ॥ ౧౭౪॥

దేవాధిదేవః - కేవలం బ్రహ్మ
విధాత్రా విధిర్లిఖ్యతే సర్వభాలే, విధిస్తద్విధాతుర్లలాటే తు కేన ।
జగద్ దహ్యతేఽన్తే సమస్తం హరేణ, హరోఽసౌ పరం దహ్యతేఽన్తే తు కేన ॥ ౧౭౫॥

అథ ద్వాదశార్కాశ్చ రుద్రా దశైకాః, అగణ్యా అసఙ్ఖ్యాకశక్తాశ్చ నూనమ్ ।

స సర్వేశ్వరః కీదృశః కస్తథేతి, వినా సత్ప్రమాన్వేషణాజ్జాయతే న ॥ ౧౭౬॥

న విచ్ఛిద్యతే భిద్యతే దేవరాజః, స్థిరో నిశ్చలో దైన్యహీనో బలిష్ఠః ।
అహన్తాప్రభావాత్ క్షమం నేక్షితుం తం, సఖే! చర్మచక్షుః; స తిష్ఠత్యగమ్యః ॥ ౧౭౭॥

ప్రియో యస్య యః సోఽర్చ్యతే తేన దేవః, పరం కోఽపి నాన్విష్యతీశం తమేకమ్ ।
అహో! కోటిశో దృక్పథం యాన్తి దేవాః, ప్రియా యస్య యా హ్యుత్తమా సైవ భక్తిః ॥ ౧౭౮॥

త్రిలోకీ యతో నిర్మితా తం యథార్థం, న కోఽపి స్తవీతీశ్వరం హ్యేకమానమ్ ।
మనుష్యాక్షిమార్గాదతీతః స గుప్తో, వినా సద్గురోః సుప్రసాదం న దృశ్యః ॥ ౧౭౯॥

దామ్భికాః గురవః త్యాజ్యాః; సద్గురుః ఆశ్రయితవ్యః
గురుః కోటిశో లభ్యతే మార్గణాన్తే, హ్యనేకాశ్చ మన్త్రా, మహాంస్తత్ప్రభావః ।
సకామేషు రే! సాభిచారేషు, తేషు, గురుష్వస్తి నైకోఽపి తే ముక్తిదాతా ॥ ౧౮౦॥

అభక్తోఽభిచారీ పరార్థాపహారీ, మనో! దుర్గుణోన్మత్తతాపప్రదశ్చ ।
తథా దామ్భికో నిన్దకో మత్సరీ చ, న సాధుః, స తు జ్ఞానినామప్యగమ్యః ॥ ౧౮౧॥

న రే! సద్గురుః కామనాసక్త ఇష్టః క్రియాహీనవాచాలతాయాం పటుశ్చ ।
సదా వర్తతే యస్తు వాచోఽనుసారం, తమేవాదరాత్ సద్గురుం మార్గయస్వ ॥ ౧౮౨॥

మనో! జ్ఞానవైరాగ్యభక్త్యన్వితశ్చ, వివేకీ చ యోగీ క్షమావాన్ కృపాలుః ।
సమర్థశ్చ చాతుర్యయుక్తశ్చ విద్వాన్, సమాధానదః సద్గురుర్మార్గితవ్యః ॥ ౧౮౩॥

నిఃసఙ్గవృత్త్యా దేవాధిదేవః భజనీయః
అసన్ మాయయాప్నోత్ సతస్తాత! భావమ్, ఇతి జ్ఞానబోధః సదుక్తేరుదేతి ।
అనిర్వాచ్యమత్యుచ్యతాం బోధనార్థం, మనో! ఽనన్త సన్ ,-మృగ్యతాం సన్తతం తత్॥ ౧౮౪॥

మనో! భీతిచిన్తావిహీనాత్మరూపే, సదాఽఽచ్ఛాదయాత్మానమత్యాదరేణ ।
మనో! దృక్పథం నైతి రామః సలోకే, సదైక్యాత్ కదాప్యాత్మనో నైష భిన్నః ॥ ౧౮౫॥

సమీపస్థ ఏవాస్తి రామః సదైవ, మనో!' మృగ్యతాం హే సఖే! సత్యమేతత్ ।
తవాఖణ్డయోగస్తు రామేణ సార్ధం, వియోగప్రసూం తాం త్యజ ద్రాగహన్తామ్ ॥ ౧౮౬॥

మనో! బ్రహ్మపిణ్డాణ్డయోరైక్యభావ- స్తతో వస్తు తద్ భిన్నమేవాస్తి నూనమ్ ।

మనో! భాసమానం సమస్తం ప్రపశ్యేత్, సుఖేనేహ తిష్ఠేత్తు నిఃసఙ్గవృత్త్యా ॥ ౧౮౭॥

జహి జ్ఞానశస్త్రేణ రే! దేహభావం, విదేహస్థితౌ యాహి భక్తేః పథైవ ।
విరక్త్యాశ్రయాత్ సర్వనిన్ద్యం జహీహి, మనస్! తిష్ఠ నిఃసఙ్గవృత్త్యా సుఖేన ॥ ౧౮౮॥

అభిజ్ఞాయతాం భూవినిర్మాతృదేవో, విలోక్యైవ తం ముచ్యతే మర్త్యజీవః ।
గుణాతీతమేనం గుణాఢ్యం భజస్వ, పరం తిష్ఠ నిఃసఙ్గవృత్త్యా సుఖేన ॥ ౧౮౯॥

న కర్తా న భర్తాపి సృష్టేః స దేవః, పరావాగతీతః స మాయావిహీనః ।
మనో! నిర్వికల్పం సదా చిన్తయైనం, పరం తిష్ఠ నిఃసఙ్గవృత్త్యా సుఖేన ॥ ౧౯౦॥

న శక్నోతి యో దేహబుద్ధిం విహాతుం, స న జ్ఞానబోధక్షమః సర్వథైవ ।
పరబ్రహ్మ నాఽఽకల్ప్యతేఽహన్తయా చ, కదాప్యేతి నాజ్ఞానపుఞ్జో వినాశమ్ ॥ ౧౯౧॥

మనో నిశ్చలం యస్య రూపం హ్యబోధ్యం, స సర్వోత్తమో ధ్యేయ ఐక్యస్య యోగాత్ ।
తదర్థం తు సర్వోపమా నూనమూనా, స నిఃసఙ్గతాఃసఙ్గతాతీత ఏవ ॥ ౧౯౨॥

సుబోధ్యో న దేవో, హ్యబోధ్యోఽపి నైవ, న శక్యః స్తవో వేదశాస్త్రైశ్చ తస్య ।
అదృశ్యో న, దృశ్యో న, సద్యుగ్మసాక్షీ, తదన్తో న గమ్యో న గమ్యః శ్రుతీనామ్ ॥ ౧౯౩॥

'వసన్నన్తరే కీదృశో దేవ ?' ఇత్యా- నతః పృష్టవాన్ సాధకోఽత్యాదరేణ ।
'తనుం ప్రోజ్య్య దేవో వసత్యేష కుత్ర? విశత్యేష దేహాన్తరం కిం పునశ్చ' ॥ ౧౯౪॥

'హృదిస్థం విజానీహి తం దేవమేవం స్థితో వ్యాప్య విశ్వం నభోవత్ స సర్వమ్ ।
స సర్వత్ర, నాయాతి వా యాతి నూనం, న రిక్తం స్థలం తం వినా కిఞ్చిదస్తి ॥ ౧౯౫॥

'అసౌ సఞ్చరత్యన్తరాలేఽణుమాత్రే, హ్యనుస్యూత ఆస్తే న కిఞ్చిద్వినా తమ్ ।
స్వయం యాతి తాదాత్మ్యతాం ద్రష్టుకామో, లయం చ త్రయం దర్శన-ద్రష్టృ-దృశ్యమ్ ॥ ౧౯౬॥

'నభఃసన్నిభం రాఘవస్యాస్య రూపం, సదా ధ్యాయతో జన్మనిర్మూలనాయ ।
న తద్దర్శనాద్ దేహభావావశేష- శ్చిరాయోపభుక్త్వాపి తన్నైవ తృప్తిః ॥ ౧౯౭॥

'నభోవ్యాప్య సృష్టిం సమస్తాం స్థితం తు, యథార్థోపమా నైవ తద్ రాఘవార్థమ్ ।
స్వభావాదసౌ సర్వమేవాద్వితీయః, కథం వ్యాపకాఖ్యా తదీయోచితా స్యాత్ ॥ ౧౯౮॥ ।

'పురాణా'తివిస్తీర్ణరూపం విబోద్ధుం, న తే తర్కసమ్పర్కలేశోఽపి శక్తః ।
తదత్యన్తగూఢాద్వితీయం; ప్రభావాత్, పరం సద్గురోర్ద్రాక్ సుబోధ్యానుభవ్యమ్ ॥ ౧౯౯॥

’తదాకల్యతే జ్ఞానబోధాత్ స్వరూపం   తదా సర్వసాక్షిత్వమస్తం ప్రయాతి ।
ఉదేత్యున్మనస్త్వం చ వాచో నిరోధః, ప్రతీతిశ్చ యత్, సర్వతో రామ ఏవ ॥ ౨౦౦॥

’అభిజ్ఞాత ఆద్యాత్మరూపే ద్వితీయం, న సన్దృశ్యతే తదృతే చిన్త్యతే న ।
చిరాద్ మీలనం సాత్మరూపం చ లబ్ధ్వా, విదేహస్థితేర్దేహతాపః ప్రశాన్తః ॥ ౨౦౧॥

సాధ్యం భూత్వా సాధనం కుర్యాత్
మనో! యద్యపీదం త్వయాప్తం సుగుహ్యం, స్థిరీకర్తుమన్తఃప్రయత్నోఽత్యవశ్యః ।
సదా తత్త్వమాకర్ణ్య తే నిశ్చయః స్యాత్, సతాం సఙ్గ ఆశ్రీయతాం ధన్యతాయై ॥ ౨౦౨॥

మనో! భద్ర! సఙ్గం సమస్తం విజహ్యాత్   సతామాశ్రయేతాఞ్జసాత్యాదరేణ ।
విముచ్యేత జన్మోగ్రదుఃఖాద్, యతోఽన్యద్, వినా సాధనం, ప్రేరితః సత్పథే నా ॥ ౨౦౩॥

మనః! సర్వసఙ్గాంశ్ఛినత్త్యేష సఙ్గో   మనః! ప్రాపయత్యేష మోక్షం చ సద్యః ।
మనః! సాధకం తారయత్యేష శీఘ్రం, మనో! ద్వైతమేష హ్యశేషం భినత్తి ॥ ౨౦౪॥

ఫలశ్రుతిః
మనోబోధమాకర్ణ్య దోషఘ్నమేనం, నరః సాధనార్థో భవేద్ మన్దబుద్ధిః ।
శనైర్జ్ఞానవైరాగ్యసామర్థ్యవాంశ్చ, దృఢం చాత్ర విశ్వస్య భుఞ్జీత మోక్షమ్ ॥ ౨౦౫॥

Encoded and proofread by Sunder Hattangadi

Manobodha 2

pdf was typeset on September 17, 2023

Please send corrections to *sanskrit@cheerful.com*